

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-69>

УДК 339.13-027.541:637.54

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ ПРОПОЗИЦІЇ ПРОДУКЦІЇ ПТАХІВНИЦТВА У РЕГІОНАХ

FACTORS INFLUENCING THE FORMATION OF SUPPLY OF POULTRY PRODUCTS IN THE REGIONS

Савченко Тетяна Вікторівнакандидат економічних наук, доцентка,
Одеський національний технологічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7990-1570>**Savchenko Tetiana**

Odessa National University of Technology

У статті розглянуто фактори формування пропозиції на регіональних ринках продукції птахівництва. З'ясовано, що на розвиток регіональних ринків продукції птахівництва мають суттєвий вплив стан попиту та пропозиції продукції на ринку. Систему факторів, що впливають на пропозицію продукції птахівництва у регіоні, можна розподілити на три групи: наявність кормової бази (забезпечує доступність кормів, за умови вертикальної інтеграції і наявності в структурі підприємства підрозділу з вирощування та виготовлення кормів суттєво впливає на виробничі витрати підприємства); організація ефективного виробництва продукції птахівництва (розкриває наявність достатніх умов для організації (ефективність економічної системи підприємства, сучасність, механізованість технологічних процесів, рівень задоволеності споживчого попиту, рівень забезпеченості кадрами); сприятливі можливості для реалізації продукції (розгалуженість системи торгівельних підприємств, відстані постачання продукції, наявність у регіоні виробників продукції).

Ключові слова: продукція птахівництва, регіональні ринки, фактори впливу, пропозиція, попит, виробники продукції, корма, торгівельні підприємства.

The article examines the factors of supply formation in regional poultry markets. It has been found that the development of regional poultry markets is significantly influenced by the state of supply and demand for products in the market. Demand for products depends on the demographic situation in the region, income level, prices for poultry products and other types of food, etc. The supply of poultry products is represented by regional producers and products of companies that sell goods in the region, which in turn forms the level of competition in the market. The location of poultry producers in the regions of Ukraine is determined by the geographical, climatic and demographic characteristics of the region. To determine the geographical features of the location of poultry producers, the presence of key enterprises producing products by regions of Ukraine was considered: the largest share of producers is present in the Central region (66%), Eastern (17.98%), Western (14.2%), Northern (1.8%), Southern (0.02%). The location of large poultry complexes is usually driven by two factors: proximity to feed resources and proximity to consumers. The presence of the major feed producers in the regions in many respects geographically coincides with the location of the largest poultry producers. The shares of key feed producers by region were distributed as follows: Central (36.93%), Eastern (11.93%), Northern (8.29%), Western (1.87%), Southern (no large producers). The system of factors influencing the supply of poultry products in the region can be divided into three groups: availability of feed base (ensures the availability of feed, subject to vertical integration and the presence of a unit for the cultivation and production of feed in the structure of the enterprise significantly affects the production costs of the enterprise); organization of efficient production of poultry products (reveals the presence of sufficient conditions for the organization (efficiency of the economic system of the enterprise, modernity, mechanization of technological processes,

Keywords: poultry products, regional markets, factors of influence, supply, demand, producers, feed, trading enterprises.

Постановка проблеми. На формування пропозиції продукції птахівництва на регіональних ринках впливає безліч факторів. Одним з ключових серед них безумовно є

попит на продукцію, але присутність на регіональних ринках виробників продукції обумовлена також і їх територіальним розташуванням, зручністю доставки продукції та довжиною

маршрутів постачання продукції. Територіальне розташування виробників продукції залежить від наближеності кормової бази, робочої сили та потенціальних споживачів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Важливість стабільного функціонування регіональних ринків продукції птахівництва для сталого розвитку економіки держави обумовлює інтерес вітчизняних науковців до досліджень з цього напрямку. Вивчення наукової літератури з питань розвитку ринку птахівництва дозволило встановити, що дослідники значну увагу приділяють проблемам формування попиту та пропозиції на ринку продукції птахівництва як Буряк Р. І. [2], Лаготюк В. О. [3], Ніколюк О. В. [6], Прокопишин О. С. [7], Родіна О. В. [8], Салькова І. [10], Ставська Ю. В. [11], Ярошенко Ф. О. та багато інших. Питання розвитку саме регіональних ринків досліджують такі вчені як: Безпарточний М. Г. [1], Івашова Л. М. [3], Шпак Л. О. [14].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Відзначаючи цінність результатів досліджень науковців, необхідно зазначити, що чимало питань щодо визначення та групування системи факторів впливу на формування пропозиції продукції птахівництва на регіональних ринках в сучасних умовах залишаються недостатньо дослідженими.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є визначення факторів формування регіональних ринків продукції птахівництва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування регіональних ринків продукції птахівництва відбувається під впливом багатьох факторів. Серед яких найбільш впливовими є стан попиту та пропозиції продукції на ринку. Попит на продукцію залежить від демографічної ситуації в регіоні,

рівня доходів, цін на продукцію птахівництва та інші види продукти харчування і т.д. Пропозиція продукції птахівництва представлена регіональними виробниками та продукцією підприємств, що реалізують товари у регіоні, що в свою чергу формує рівень конкуренції на ринку. Розміщення виробників продукції птахівництва у регіонах України обумовлене географічними, природно-кліматичними та демографічними характеристиками регіону.

Для визначення географічних особливостей розташування виробників продукції птахівництва розглянемо присутність ключових підприємств – виробників продукції по регіонах України (рис. 1).

Таким чином, найбільше промислове виробництво курятини розташоване саме в Центральному регіоні (66%). У Північному та Південному регіоні не виявлено присутності великих підприємств.

Галузь птахівництва має позитивні перспективи для подальшого розвитку, з огляду на те, що м'ясо птиці є більш дешевою альтернативою іншим видам м'яса та більш дієтичним продуктом. Прогнозується, що до 2031 року споживання м'яса птиці у світі становитиме 154 мільйони тон, що становитиме 47% від загального споживання м'яса [12].

Розташування великих птахокомплексів обумовлено, як правило, двома обставинами: з одного боку їх намагаються будувати як можна найближче до кормової бази (тому виробництво розміщували в степовій та лісостеповій зоні), а з іншої суттєвим важелем для вибору місця є наявність поблизу великих міст, промислових або курортних зон (максимальне наближення до споживача). Саме тому найбільшого розвитку досягли підприємства, які зорієнтовані на вертикальну інтеграцію: займаються вирощуванням, переробкою,

	Північний (1,8%)	
Західний (14,2%) Агропромислова група «Пан Курчач» – 2%, ТОВ «Західний торговельний ресурс» (УЛАР) – 1,7%, ПрАТ «Володимир-Волинська птахофабрика» – 1,6%	Центральний (66%) Агроіндустріальний холдинг «МХП» (ТМ «Наша Ряба») – 55%, ТОВ «Агро-Рось» – 1%	Східний (17,98%) ТОВ «Агро-Овен» («Для своїх», «Золотко») – 4,2%, ТОВ «ГК «Дніпровський» (ТМ «Знатна курка»; ТМ «Дніпровські Курчата») – 7%;
	Південний (0,02%)	

Рис. 1. Присутність основних підприємств – виробників продукції у регіонах України

Джерело: побудовано автором [12]

транспортуванням птиці і виробництвом кормів, а також мають розгалужену мережу фірмової торгівлі.

Основною кормовою базою для птахівництва є фуражне зерно, яке переробляють на комбікорми. Так як на степову зону припадає 40% земель України, при чому 1/5 земельних угідь відведено під кормові культури, такий земельний ресурс і обумовив можливості для вирощування фуражного зерна в достатньому обсязі. Ще одним позитивним фактором для швидкого розвитку птахівництва стала сучасна механізація процесів вирощування та догляду за свійською птицею: роздача кормів, подача води, збирання яєць, виведення пташенят, прибирання приміщень, що дозволило зменшення використання ручної праці, а значить здешевлення всього виробничого процесу. І все ж таки залишається актуальним питання здешевлення кормів, для цього використовують нетрадиційні кормові добавки та корми: соняшникові, ріпаківі та лляні шроти і макухи, відходи переробки зернових, продукти спиртового виробництва [4].

Малі підприємства, що не мають власного виробництва кормів опиняються в більш скрутному становищі, вони вимушені використовувати як основний корм зернофураж в чистому вигляді або у вигляді простих зернових сумішей, так як не мають фінансових можливостей купувати комбікорми за ринковими цінами, що призводить до підвищення собівартості та зменшення продуктивності виробництва.

Лідруючі позиції як з вирощування птиці, так і з виробництва кормів займає Агроіндустріальний холдинг «МХП», на другому місці компанія «Українське зерно», на третьому – «Ukrlandfarming». Присутність осно-

вних виробників кормів у регіонах в багатьох аспектах географічно співпадає з розміщенням найбільших виробників продукції птахівництва (рис. 2).

Порівняння часток обсягів виробництва продукції птахівництва та виробництва кормів показує, що позиції лідерів, як правило, займають підприємства, що мають власні земельні угіддя та займаються виробництвом кормів. Але розподіл часток серед виробників кормів має певні відхилення у порівнянні з розподілом часток виробників продукції птахівництва. Так, наприклад, Агроіндустріальний холдинг «МХП» займає лідруючі позиції в обох напрямках, але як виробник продукції птахівництва має більшу частку на ринку.

Таким чином, на формування сучасного рівня пропозиції продукції птахівництва в регіоні впливає декілька груп факторів (табл. 1).

Висновки. Систему факторів, що впливають на пропозицію продукції птахівництва у регіоні, можна розподілити на три групи:

- наявність кормової бази (забезпечує доступність кормів, за умови вертикальної інтеграції і наявності в структурі підприємства підрозділу з вирощування та виготовлення кормів суттєво впливає на виробничі витрати підприємства);
- організація ефективного виробництва продукції птахівництва (розкриває наявність достатніх умов для організації (ефективність економічної системи підприємства, сучасність, механізованість технологічних процесів, рівень задоволеності споживчого попиту, рівень забезпеченості кадрами);
- сприятливі можливості для реалізації продукції (розгалуженість системи торгівельних підприємств, відстані постачання продукції, наявність у регіоні виробників продукції).

	Північний (8,29%) ТОВ «Українське зерно» – 7,07% НВП «Глобинський свинокомплекс» – 1,22%	
Західний (1,87%) ПрАТ «Володимир-Волинська птахофабрика» – 1,87%	Центральний (36,93%) Агроіндустріальний холдинг «МХП» – 30,38%, ТОВ «Овостар Юніон» – 4,6% ТОВ «Нива Переяславщини» – 1,95%	Східний (11,93%) Ukrlandfarming – 5,23% ПрАТ «АПК-Інвест» – 2,54% ТОВ АПГК «Дніпровська» – 2,14% ТОВ «Агро-Овен» – 2,02%
	Південний (0%)	

Рис. 2. Присутність основних підприємств – виробників кормів у регіонах України

Джерело: побудовано автором [4]

Таблиця 1

Фактори впливу на формування пропозиції продукції птахівництва у регіонах

Фактори	Показники
Фактори, що впливають на забезпеченість та доступність кормів для вирощування птиці свійської у регіонах	
Технологічні	Посівні площі
	Урожайність
	Технологія виробництва
	Обробка зерна
	Посівний матеріал
Природно-кліматичні	Умови зберігання
	Середньорічна температура
	Кількість опадів
Ринкові	Якість ґрунту
	Організація державної політики експорту – імпорту кормів
	Дослідження стану конкуренції на ринку торгівлі кормами
	Контроль за світовими цінами на корма
Економічні	Контроль за відповідністю вимогам до якості кормів та світовим стандартам
	Витрати на вирощування
	Витрати на зберігання
	Дохід від реалізації
Фактори, що впливають на організацію ефективного виробництва продукції птахівництва у регіонах	
Географічні	Прибутковість
	Наближеність до кормової бази
Ринкові	Наближеність до споживачів
	Організація державної політики експорту – імпорту продукції птахівництва
	Дослідження стану конкуренції на ринку торгівлі продукції птахівництва
	Контроль за світовими цінами на корма
Економічні	Контроль за відповідністю вимогам до якості кормів та світовим стандартам
	Наявність власної кормової бази
	Витрати на вирощування
	Витрати на переробку
	Дохід від реалізації
Технологічні	Прибутковість
	Відповідність обладнання вимогам до сучасних технологій
	Рівень забезпеченості технологічного процесу обладнанням
	Відповідність технологічним факторам вирощування
Споживчі	Ефективність використання матеріальних ресурсів
	Частка виробників продукції на місцевому (регіональному) ринку
	Рівень задоволеності споживачів якістю продукції
	Відповідність ціна – якість продукції птахівництва
Кадрові	Стабільність та достатній рівень попиту на продукцію
	Наближеність підприємств до населених пунктів (потенціальної робочої сили)
	Продуктивність праці
	Сталість кадрів
Фактори, що впливають на ефективність реалізації продукції птахівництва у регіонах	
Система торгівельних підприємств регіону	Рівень заробітної плати в галузі
	Наявність фірмової торгівлі
	Наявність та розгалуженість мереж супермаркетів у регіонах
Територіальне розташування підприємств-виробників	Популярність у споживачів інших торгівельних точок, де реалізується продукція птахівництва
	Наявність у регіоні виробників продукції птахівництва
	Довжина маршрутів з реалізації продукції птахівництва

Джерело: побудовано автором [8; 9; 13]

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Безпарточний М. Г. Розвиток регіонального споживчого ринку в системі ефективного функціонування торговельних підприємств. *Регіональна економіка*. 2015. № 4. С. 43–50.
2. Буряк Р. І. Дослідження та прогнозування кон'юнктури ринку продукції птахівництва України. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес*. 2017. Вип. 260. С. 41–53.
3. Івашова Л. М. Бондаренко Д. М. Публічне і галузеве управління економічним розвитком регіонів як предмет наукового дослідження. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2021. № 3 (30). С. 14–22.
4. Компанії лідери з виробництва комбікормів в Україні URL: <https://meat-inform.com/novyny-pro-miaso/kompanii-lidery-z-vyrobnytstva-kombikormiv-v-ukraini.html>.
5. Лаготюк В. О. Особливості формування стратегії забезпечення конкурентоспроможності підприємств галузі птахівництва залежно від купівельної спроможності споживачів. *Агросвіт*. 2020. № 1. С. 77–82.
6. Ніколюк О. В. Стратегічне управління витратами спеціалізованих птахівничих підприємств в умовах мінливого економічного середовища. *Економіка харчової промисловості*. 2022. Том 14 № 2. С. 44–50. DOI: <https://doi.org/10.15673/fie.v14i2>.
7. Прокопишин О. С. Забезпечення конкурентоспроможності продукції вітчизняних підприємств птахівництва. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2019. Вип. 1. С. 26–30.
8. Родіна О.В. Аналіз ринку м'яса птиці в Україні: сучасний вектор у контексті продовольчої безпеки. *Підприємництво та інновації*. 2022. Вип. 23. С. 91–96. DOI: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/23.16>
9. Савченко Т. В., Константинова Т.В. Міжнародна торгівля зерном: стан та перспективи для України. *Інфраструктура ринку*. 2020. № 45. С. 27–31. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/45_2020_ukr/7.pdf.
10. Салькова І. Кон'юнктура ринку м'яса птиці в Україні. *Agricultural and resource economics: international scientific e&journal*. 2017. Vol. 3, № 4. P. 124–134.
11. Ставська Ю. В. Передумови розвитку підприємств галузі птахівництва в умовах глобалізації агропродовольчого ринку. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2015. Вип. 10. С. 171–174.
12. Союз птахівників України. URL: <https://www.poultryukraine.com/ua/about-association>.
13. Tkachenko V., Rodina O., Savchenko T. Influence of the technological factors of breeding on the cost management efficiency of specialized poultry enterprises. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. 2018. Vol. 40. No. 1. 91–102. DOI: <https://doi.org/10.15544/mts.2018.09>.
14. Шпак Л. О. Регіональні проблеми формування ринку торгівлі споживчими товарами: автореф. дис. канд. екон. наук за спец. 08.00.05. Київ, 2007. 20 с.

REFERENCES:

1. Bezpartochnyi M. H. (2015) Rozvytok rehionalnoho spozhyvchoho rynku v systemi efektyvnoho funktsionuvannya torhovelnykh pidpryiemstv [Development of the regional consumer market in the system of effective functioning of trade enterprises]. *Rehionalna ekonomika*, no. 4, pp. 43–50.
2. Buriak R. I. (2017) Doslidzhennia ta prohnozuvannia kon'iunktury rynku produktsii ptakhivnytstva Ukrainy [Research and forecasting of the Ukrainian poultry market.]. *Naukovyi visnyk NUBIP Ukrainy. Serii: Ekonomika, ahrarnyi menedzhment, biznes* [Scientific bulletin of NUBIP of Ukraine. Series: Economics, agricultural management, business]. No. 260. pp. 41–53 [in Ukrainian].
3. Ivashova L. M., Bondarenko D.M. (2021) Publichne i haluzeve upravlinnia ekonomichnym rozvytkom rehioniv yak predmet naukovooho doslidzhennia [Public and sectoral management of the economic development of regions as a subject of scientific research]. *Publichne upravlinnia ta mytne administruvannia*, no. 3 (30), pp. 14–22.
4. Kompaniji lideru z vurobnycta kombikormiv v Ukraini [The company is the leader in the production of compound feed in Ukraine], available at: <https://meat-inform.com/novyny-pro-miaso/kompanii-lidery-z-vyrobnytstva-kombikormiv-v-ukraini.html>.
5. Lagotiuk, V. O. (2020), "Peculiarities of formation the strategy competitiveness ensuring of poultry industry enterprises depending on the purchasing power of poultry products consumers", *Agrosvit*, vol. 1, pp. 77–82.
6. Nikoliuk O. V. (2022). Stratehichne upravlinnia vytratamy spetsializovanykh ptakhivnychykh pidpryiemstv v umovakh minlyvoho ekonomichnoho seredovyshcha [Strategic cost management of specialized poultry enterprises in a changing economic environment]. *Ekonomika kharchovoi promyslovosti* [Food Industry Economics]. Tom 14, no. 2, pp. 44–50. DOI: <https://doi.org/10.15673/fie.v14i2> [in Ukrainian].

7. Prokopyshyn, O. S. (2019), "Support for competitive capacity of the products of domestic poultry enterprises", *Visnyk Sumskoho natsionalnoho ahrarnoho universytetu. Seriya: Ekonomika i menedzhment*, vol. 1, pp. 26–30.
8. Rodina O. (2022) Analiz rynku m'iasa ptytsi v Ukraini: suchasnyi vektor u konteksti prodovolchoi bezpeky [Analysis of the poultry meat market in Ukraine: a modern vector in the context of food security]. *Pidpriemnytstvo ta innovatsii* [Entrepreneurship and innovation]. Vol. 23, pp. 91–96. DOI: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/23.16> [in Ukrainian].
9. Savchenko T., Konstantunova T. (2020) Mijnarodna torgivlia zernom: stan ta perspektivu dlia Ukrainy [International grain trade: status and prospects for Ukraine]. *Infrastruktura rynku* [Market infrastructure]. Vol. 45. pp. 27–31. Available at: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/45_2020_ukr/7.pdf [in Ukrainian].
10. Salkova, I. (2017), "Structure of the poultry meat market in Ukraine", *Agricultural and resource economics: international scientific ejournal*, vol. 3 (4), pp. 124–134.
11. Stavska U. (2015) Peredumovy rozvytku pidpryjemstv galuzi ptahivnyctva v umovah globalizastii agroprodovolchogo rynku [Prerequisites for the development of enterprises in the poultry industry in the conditions of globalization of the agro-food market]. *Naukovyi visnyk Mijnarodnogo gumanitarnogo universytetu. Seriya: Ekonomika imenedjment* [Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series: Economics and management]. Vol. 10, pp. 171–174.
12. Souz ptahivnykiv Ukrainy [Union of Poultry Breeders of Ukraine], available at: <https://www.poultryukraine.com/ua/about-association/>
13. Tkachenko V., Rodina O., Savchenko T. (2018) Influence of the technological factors of breeding on the cost management efficiency of specialized poultry enterprises. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. Vol. 40. No. 1. 91–102. DOI: <https://doi.org/10.15544/mts.2018.09>.
14. Shpak L. O. (2007) Rehionalni problemy formuvannia rynku torhivli spozhyvchymy tovaramy [Regional problems of the formation of the consumer goods trade market] (PhD Thesis), Kyiv, 20 p.